

KESKKONNAMÄNGUD LASTEAEDADELE

Õppematerjal on valminud keskkonnaharidusliku projekti "Keskkonnaalase õppevahendi koostamine lasteaedadele" tulemusena. Projekti käigus valmis 4 keskkonnateemalist situatsioonipilti, mille põhjal saavad lasteaialapsed arutleda vee ja energia kokkuhoiu, jäätmete sortimise ning looduse kaitsmise teemal. Piltidele lisanduvad 16 keskkonnamängu, mille abil saavad vene keelt kõnelevad lapsed õppida eesti keelt, kuid mängud sobivad päeva mitmekesistamiseks kõikidele lastele.

Pildid valmisid Tallinna ja Harjumaa lasteaednike koostöös, sisuliselt panustas ja joonistas Eerik Keerend osauhingust NeoArt, keeleõppevahendi koostas Leelo Kingisepp.

Õppematerjali koostamist ja ilmumist koordineeris REC Estonia, toetas SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

MÄNGUS KASUTATAV PLAKAT: „JÄÄTMED”

„Tule ja näita!”

Õpetaja küsib: „Milliseid jäätmeid näed plakatil? Nimeta ja näita, kus on kondid, banaanikoored, konservikarp, klaaspudel, puulehed, õun (õunasüda), mahlapakk, plekkpurk, kalaluud.”

Õpetaja seletab vene keeles, mis alustel prügi sorteeritakse. Koos arutatakse, mismoodi tuleks plakatil olev prügi sorteerida.

Seejärel küsib õpetaja iga pildil oleva jäätme kohta: „Millisesse prügikasti paneme? Tule ja näita!” Lapsed näitavad plakati peal kõigepealt asja, mida õpetaja nimetas, ja siis prügikasti, kuhu see käib.

„Sorteerime prügi!”

Õpetaja valmistab olmejäätmete, vanapaberi ja pakendite kogumiseks ette samasugused prügikastid, nagu on plakatil. Ta toob lasteaeda kaasa ka sorteeritava prügi: olmejäätmetest näiteks teepaki, banaanikoore, apelsinikoored, puulehe, kommipaberi jne; vanapaberi kasti panekuks ajalehe, hommikusöögihelveste paki, kingakarbi jne; pakendite kasti jaoks mahla- ja jogurtipaki, plastmassist munakarbi jne.

Õpetaja näitab jäätmeid ja nimetab neid eesti keeles, lapsed kordavad.

Seejärel panevad lapsed kordamööda jäätmeid õigesse kasti ja ütlevad seejuures vastava jäätme nimetuse eesti keeles.

Pärast võib veel valida jäätmete hulgast välja need asjad, mida oleks võimalik lasteaias taaskasutada: näiteks tühjast WC-paberi rullist saab teha pliitsitopsi ja pudelisse võib panna lillekastmivett. Õpetaja demonstreerib neid võimalusi ja laseb ka lastel omi ideid pakkuda.

„Oi, laua all on kommipaber!”

Kasutatakse samu jäätmeid ja prügikaste, mida eelmiseski mängus.

Õpetaja jaotab jäätmed rühmaruumi laiali ja koos hakatakse neid otsima. Prügi tuleks paigutada nii, et saaks õpetada tagasõnade kasutamist, näiteks väljendites „laua all”, „tooli all”, „kapi all”, „kapi peal”, „laua peal”, „tooli peal”, „ukse juures”, „seina ääres”, „tassi sees”, „karbi sees”, „kapi ja riiuli vahel” jne.

Iga kord, kui mõni asi leitakse, ütleb õpetaja eesti keeles, kus see asub. Ta lausub näiteks nii: „Vaadake, tühi pudel on laua all. Kus on tühi pudel? Laua all. Palun vii pudel prügikasti!” Neid lauseid kordab õpetaja iga leitud jäätme juures mitu korda.

Järgmisel korral paigutab õpetaja jäätmed rühmaruumi uuesti laiali ning lapsed ütlevad neid lauseid ise ja annavad kaaslastele korralduse praht prügikasti viia, lausudes näiteks nii: „Toolil all on kommipaber. Leena, palun vii kommipaber prügikasti!”

MÄNGUS KASUTATAV PLAKAT: „VESI”

„Milleks me vett kasutame?”

Õpetaja kommenteerib plakatil kujutatud tegevusi eesti keeles ja lapsed näitavad õpetaja abiga, kus on pildil näha järgmisi tegevusi: „pesen hambaid”, „kastan lilli”, „pesen autot”, „ujun basseinis”, „pesen nõusid”.

Seejärel õpitakse samamoodi selgeks eestikeelsed väljendid nende tegevuste kohta, mille puhul kasutatakse vett lasteaias: „**mina** pesen käsi, käin WC-s, pesen pintsli”; „**õpetaja** keedab teed, kastab lilli”; „**õpetaja abi** peseb põrandat, peseb akent”; „**kokk** keedab suppi, peseb nõusid” jne.

„Arva ära, mida ma teen?”

Õpetaja näitab žestidega ette tegevuse ja lapsed peavad eesti keeles ütleva, mida ta teeb. Ette võib näidata nii neid tegevusi, mida on kujutatud plakatil, kui ka neid toiminguid, mille puhul lasteaias kasutatakse vett.

Seejärel näitavad tegevusi ette lapsed ise ja kaaslasted peavad ära arvama, mis tegevust matkitakse.

MÄNGUS KASUTATAV PLAKAT: „LOODUSKAITSE”

„Mida tohib ja mida ei tohi?”

Õpetaja nimetab ja selgitab plakati abil neid tegevusi, mida tohib looduses teha: puhata, jalutada, seeni korjata, ujuda, lõkkeplatsil lõket teha, pesakasti üles panna, prahti prügikasti visata.

Seejärel nimetab ja näitab õpetaja plakatilt tegevusi, mida ei tohi looduses teha: lärmata, visata prügi maha, kuulata liiga valju muusikat, löhkuda linnupesti.

„Lähme matkale!”

Õpetaja ja lapsed lähevad mängult matkale. Jõutakse metsalagendikule, kõik istuvad ringis maha. Õpetaja imiteerib žestidega plakatil kujutatud tegevusi ja lapsed peavad ütlema, mida ta teeb. Kui tegevus on õigesti ära arvatud, ütlevad lapsed, kas seda tohib või ei tohi looduses teha.

MÄNGUS KASUTATAV PLAKAT: „ENERGIA”

„Seadmed, mis töötavad elektriga”

Õpetaja näitab ja nimetab plakatilt seadmeid, mis töötavad elektriga: „triikraud”, „tolmuimeja”, „föön”, „televiisor”, „lamp”.

Seejärel õpitakse selgeks lasteaias kasutusel olevate elektriseadmete eestikeelsed nimetused: näiteks „veekeetja”, „raadio”, „CD-mängija”, „nõudepesumasin”, „kuivatuskapp”, „arvuti”.

„Mis töötab elektriga?”

Lapsed seisavad ringis. Õpetaja ütleb eesti keeles kodumasinate, aga ka muude asjade nimetusi: näiteks „triikraud”, „raamat”, „lamp”, „pliiats” jne.

Kui nimetatud asi töötab elektriga, siis peavad lapsed kohapeal hüppama. Kui see asi ei tööta elektriga, siis tuleb neil maha istuda.

„Jookse juurde!”

Õpetaja hakkab eesti keeles nimetama rühmaruumis nähtaval olevaid tööriistu ja seadmeid.

Kui nimetatud kodumasin või tööriist töötab elektriga, jooksevad lapsed selle juurde. Kui mainitud asi ei tööta elektriga, siis jäävad nad istuma.

„Lülita välja!”

Õpetaja näitab plakatil olevaid ja näiteks reklaamkataloogist välja löigatud pilte kodumasinatest, lapsed nimetavad neid eesti keeles.

Õpetaja ja lapsed arutlevad vene keeles selle üle, missugused seadmed on kogu aeg voluvõrgus ja missugused tuleb kodust või toast lahkudes välja lülitada.

Seejärel näitab õpetaja plakatilt kodumasinaid. Kui seade tuleb kodust või toast lahkudes välja lülitada, peavad lapsed hüüdma „Lülita välja!”.

Siis paneb õpetaja kodumasinate pildid lauale või põrandale, kus need on kõigile nähtavad. Lapsed peavad sorteerima seadmete pildid kahte hunnikusse: ühte need seadmed, mis me

kodust või toast lahkudes kindlasti välja lülitame (näiteks triikraud, foon, tolmuimeja, lambid, televiisor), ja teise need, mida ei pea välja lülitama (näiteks külmkapp, sügavkülmik).

VEEL KESKKONNAMÄNGE

„Kas õige või vale?”

Õpetaja ütleb ühe plakati kohta lihtsaid lauseid – näiteks plakati „Jäätmed” kohta „Vanaisa riisub lehti”, „Ema teeb süüa” – ja näitab plakatilt lause kohta käivat pilti.

Kui lastel on plakatil kujutatud tegevuste eestikeelne sõnavara selge, siis hakkab õpetaja ütlema plakati kohta nii tõeseid kui ka väärade lauseid: näiteks „Vanaisa teeb süüa”, „Lapsed riisuvad lehti”. Kui lause on õige, tuleb lastel istuda. Kui lause on vale, siis peavad nad püsti tõusma ja ütlema eesti keeles õige lause.

„Kui palju sõnu sa tead?”

Õpetaja nimetab ühelt plakatilt kõikvõimalike esemete ja tegevuste eestikeelseid nimetusi.

Järgmisel korral ütlevad sõnu juba lapsed.

Mängu võib korraldada ka võistlusena, et selgitada, milline laps või võistkond oskab nimetada eesti keeles kõige rohkem asju.

„Õpime värve!”

Vaadatakse kõiki plakateid korraga. Õpetaja palub lastel näidata ja eesti keeles nimetada plakatitel kujutatud punaseid, siniseid jm värvi asju: näiteks „punane katus”, „punane pluus”, „punane auto”, „punane kastekann”, „punane lillepott”; „sinine kass”, „sinine triikimislaud”, „sinine päikesepaneel”, „sinised püksid”, „sinine pesukauss”, „sinine prügikast”.

Kui värvid ja nimetused on selged, saab jällegi mängida õige-vale mängu: selle käigus nimetatakse värvinimetust sisaldavaid fraase, mis võivad olla nii õiged kui ka valed.

„Mis oli pildil?”

Mängu sobib mängida siis, kui on just õpitud plakatil kujutatud tegevuste ja asjade eestikeelseid nimetusi.

Õpetaja palub lastel plakatit tähelepanelikult vaadata ja seejärel keerab plakati teistpidi, nii et pilti pole enam näha.

Lapsed peavad ütlema mälu järgi, mis oli pildil.

Samas mängus võib teha ka nii, et kinni kaetakse vaid osa plakatist. Sel juhul peavad lapsed meenutama, mis oli või mis toimus kinnikaetud osas.

„Räägin teile ühe loo”

Õpetaja hakkab pildi järgi jutustama lugu. Näiteks plakati „Energia” puhul tutvustab ta kõigepealt tegelasi: „See on Anti. Ta mängib õues tennist. See on Anna. Ta sõidab tõukerattaga. See on Anti ja Anna vanaisa. See on Anti ja Anna koer Pontu ja see on kass Miisu.”

Siis teeb õpetaja ehmunud näo ja hakkab jutustama sellest, mis on pildil valesti (vajaduse korral demonstreerides tähendusi ka žestidega):

- „Oi-oi! Föön on sees, aga keegi ei kuivata juukseid! Kes kuivatas juukseid? Kas Anna? Kas vanaisa?” Lapsed vastavad. Seejärel küsib õpetaja: „Mis me nüüd peame tegema?” Lapsed ütlevad: „Lülita välja!”
- „Oi-oi, tolmuimeja on sees! Kes võttis tolmu? Kas Anti? Kas vanaisa? Kas Anna?” Lapsed vastavad. Seejärel küsib õpetaja: „Mis me nüüd peame tegema?” Lapsed ütlevad: „Lülita välja!”
- „Oi-oi, triikraud on sees! Kes triikis? Kas Anna? Kas Anti? Kas vanaisa?” Lapsed vastavad. Seejärel küsib õpetaja: „Mis me nüüd peame tegema?” Lapsed ütlevad: „Lülita välja!”
- „Oi-oi, televiisor on sees! Kes vaatas televiisorit? Kas Pontu? Kas Miisu? Kas Anti ja Anna? Kas vanaisa?” Lapsed vastavad. Seejärel küsib õpetaja: „Mis me nüüd peame tegema?” Lapsed ütlevad: „Lülita välja!”

Samalaadseid lugusid saab konstrueerida kõikide piltide kohta, oluline on vaid kasutada korduvaid lausemudeleid ja esitada jutu sees küsimusi, millele lapsed saavad vastata.